

Ημερίδα της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας με θέμα «Αρχεία: και μετά την ψηφιοποίηση, τι;»

Με αφορμή τη συμπλήρωση 20 ετών από την ίδρυσή της, η Ελληνική Αρχαική Εταιρεία διοργάνωσε, σε συνεργασία με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, το Εθνικό Οπτικοακουστικό Αρχείο και την Ειδική Γραμματεία Διοικητικής Μεταρρύθμισης του Υπουργείου Εσωτερικών, επιστημονική ημερίδα με θέμα «Αρχεία: και μετά την ψηφιοποίηση, τί;». Η εκδήλωση, που πραγματοποιήθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 2010 στο Ιωνικό Κέντρο στην Πλάκα, υπήρξε προϊόν γόνιμου προβληματισμού εκ μέρους της Εταιρείας στο πλαίσιο μιας προσπάθειας αποτύπωσης της εικόνας του αρχαικού τοπίου στη χώρα μας, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα της ψηφιοποίησης και τις αλλαγές που αυτά συνεπάγονται στον τρόπο της διαχείρισης και προβολής των αρχείων. Το έντονο ενδιαφέρον για την ορθολογική αξιοποίηση του ψηφιακού πολιτιστικού αποθέματος σύμφωνα με την εξέλιξη της τεχνολογίας, σε συνδυασμό με την προβληματική που αφορά στη διευκόλυνση της πρόσβασης και τη βιωσιμότητα των ψηφιακών αρχαικών συλλογών –που αποτέλεσαν τους κύριους θεματικούς άξονες- υπήρξε άλλωστε αντίστοιχο της ικανοποιητικής προσέλευσης εκπροσώπων ποικίλων φορέων της ελληνικής αρχαικής κοινότητας -αρχείων, μουσείων, βιβλιοθηκών- ιστορικών, πανεπιστημιακών και επιστημόνων της πληροφόρησης.

Την έναρξη της ημερίδας κήρυξε ο Πρόεδρος του Δ.Σ. της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας Νέστωρ Μπαμίδης ενώ απηύθυναν χαιρετισμούς οι: Άννα Κουρή, εκπρόσωπος της Υπουργού Παιδείας, δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Λίνα Μενδώνη, Γενική Γραμματέας του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και Δρ. Γεώργιος Ζάχος, Πρόεδρος του Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών, Γενικών Αρχείων του Κράτους και Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης.

Οι θεματικές της συνάντησης συμπεριλήφθησαν σε δύο ενότητες, ακολούθησε συζήτηση και Στρογγυλή Τράπεζα.¹

Συνεδρία I : Σύλληψη, σχεδιασμός και υλοποίηση έργων ψηφιοποίησης

Ομιλητές: Βασιλική Κολυβά (Υπεύθυνη Έργων πολιτισμού στο Ε.Π. Κοινωνία της Πληροφορίας), Πάνος Κωνσταντόπουλος (Καθηγητής Τμήματος Πληροφορικής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Μονάδα Ψηφιακής Επιμέλειας, ΙΣΥΠ-Ε.Κ. «ΑΘΗΝΑ»), Θεόδωρος Παπαθεοδώρου (Καθηγητής Τμήματος Μηχανικών Η/Υ &

---

¹ Τις ομιλίες, τη συζήτηση και το Στρογγυλό Τραπέζι μπορεί κανείς να παρακολουθήσει στον διαδικτυακό ιστότοπο του Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου <http://www.avarchive.gr> όπου βρίσκονται αναρτημένα τα σχετικά video.

Πληροφορικής Πανεπιστήμιο Πατρών), Σαράντος Καπιδάκης (Καθηγητής Σχολής Αρχαιονομίας - Βιβλιοθηκονομίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο), Κάλια Χατζηγιάνη, (Προϊσταμένη των Γ.Α.Κ. - Αρχείων Ν. Εύβοιας, αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας), Φουάντ Αμπντούλ Μάλακ (Διευθυντής Λειτουργιών και Τεχνολογίας, Εθνικό Οπτικοακουστικό Αρχείο), Γιώργος Μητροφάνης (Επιστημονικός Υπεύθυνος του Ιστορικού Αρχείου της Τράπεζας της Ελλάδος)

Συνεδρία II: Διαχείριση, προβολή και χρήση του ψηφιοποιημένου υλικού

Ομιλητές: Κωστής Δάλλας (Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας Μέσων και Πολιτισμού, Πάντειο Πανεπιστήμιο), Στέφανος Κόλλιας (Καθηγητής Σχολής Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, ΕΜΠ), Διονυσία Καλλινίκου (Καθηγήτρια Τμήματος Νομικής ΕΚΠΑ, Πρόεδρος Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας (ΟΠΙ), Λίλιαν Μήτρου (Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Μηχανικών, Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Αιγαίου), Αμαλία Παππά (Προϊσταμένη Βιβλιοθήκης και Αναγνωστηρίου, Κ.Υ. Γενικών Αρχείων του Κράτους), Πέτρος Πιζάνιας (Καθηγητής Τμήματος Ιστορίας Ιόνιου Πανεπιστήμιου, Διευθυντής μεταπτυχιακού προγράμματος

«Ιστορική έρευνα, διδακτική και νέες τεχνολογίες»)

Στρογγυλό Τραπέζι

Συμμετέχοντες: Μαριέττα Μινώτου (Διευθύντρια των Γενικών Αρχείων του Κράτους), Βασιλική Κολυβά (Υπεύθυνη Έργων πολιτισμού στο Ε.Π. ΚτΠ), Γεώργιος Μπολάνης (Διευθύνων Σύμβουλος Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου), Αντώνης Οικονόμου (Συνεργάτης της Ειδικής Γραμματείας Ψηφιακού Σχεδιασμού)

Περιεχόμενο

Κατά την **πρώτη συνεδρία** οι εισηγήσεις εστίασαν στην επισήμανση των προϋποθέσεων που οφείλουν να τηρούνται από τους φορείς που επεξεργάζονται ψηφιακά το υλικό τους, προκειμένου να διασφαλισθεί η χρησιμότητά του τόσο στο παρόν όσο κυρίως μελλοντικά. Η Β.Κολυβά κάνοντας μια σύντομη αποτίμηση των ψηφιακών έργων που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα μας απarίθμησε, ως απόρροια της αποκτημένης εμπειρίας, παράγοντες που συνιστάται να λαμβάνονται υπόψη κατά την υλοποίηση των έργων όπως μεταξύ άλλων: ο καταρχήν εντοπισμός του προς ψηφιοποίηση υλικού, η επαρκής τεκμηρίωση, η κατάλληλη εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού που θα φροντίζει και για τη συνεχή ενημέρωση του περιεχομένου στο διαδίκτυο, η θέσπιση στόχων αντιστοίχως των δυνατοτήτων του φορέα, η βιωσιμότητα του έργου και το ενδιαφέρον για το κοινό στο οποίο απευθύνεται.

Οι εισηγήσεις των Π.Κωνσταντόπουλου και Σ.Καπιδάκη ανέδειξαν την συνειδητοποίηση της ανάγκης για κοινή συμμετοχή και συνεργασία των διαφορετικών φορέων στη διαδικασία διάθεσης των ψηφιακών πόρων ώστε να επιτυγχάνεται εύκολα ο εντοπισμός και η προσπελασιμότητα των ψηφιακών συλλογών διαμέσου της συνδυαστικής πρόσβασης σ' έναν ενιαίο ψηφιακό χώρο. Το παράδειγμα της πύλης της Europeana, πολυγλωσσικής διαδικτυακής συλλογής για την ευρωπαϊκή πολιτισμική κληρονομιά, διαθέτει τα απαραίτητα εργαλεία ώστε να συσχετίζει το ετερογενές περιεχόμενο που τείνει να συσσωρεύεται. Βασικές προϋποθέσεις η τήρηση κοινών προτύπων, η εγκυρότητα της τεκμηρίωσης και η χρήση κατάλληλων μεταδεδομένων στην περιγραφή των αντικειμένων μέσω της υιοθέτησης εννοιολογικών μοντέλων και τυποποιημένης ορολογίας, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η διαλειτουργικότητα, η διασύνδεση δηλαδή των πληροφοριών μεταξύ τους, η βελτίωση της αναζήτησης αλλά και η δυνατότητα αξιοποίησης του ψηφιακού πολιτισμικού υλικού στο μέλλον. Για τη χρήση διεθνών προτύπων με έμφαση στη μέριμνα για τα πνευματικά δικαιώματα μίλησε και ο Θ. Παπαθεοδώρου ο οποίος επιπρόσθετα ανέδειξε την οικονομική διάσταση της εκμετάλλευσης των δυνατοτήτων της ψηφιακής τεχνολογίας με την παραγωγή εκπαιδευτικών πολυμέσων όπως εικονικά μουσεία και εφαρμογές με πολιτισμικό περιεχόμενο που είναι δυνατόν να συμβάλλουν στην ενίσχυση του τουρισμού.

Με την παρουσίασή της η Κ.Χατζηγιάννη εξέφρασε τους προβληματισμούς που προκύπτουν κατά την παραγωγή και τη διαχείριση του ψηφιακού περιεχομένου. Υπογράμμισε την ανάγκη για την ύπαρξη ψηφιακών μεταδεδομένων και εργαλείων έρευνας στο διαδίκτυο για την προσέλκυση χρηστών, διαχωρίζοντας ταυτόχρονα το ψηφιακό περιεχόμενο από την ψηφιακή συλλογή καθαυτή. Προβλήματα προκύπτουν κατά την πραγματοποίηση των έργων της ψηφιοποίησης όταν αναλαμβάνονται από εξωτερικούς συνεργάτες που σχετίζονται με την έλλειψη καλών πρακτικών σε ό,τι αφορά την επιλογή του προς ψηφιοποίηση υλικού, την επαρκή τεκμηρίωση σύμφωνα με τα πρότυπα αρχειονομίας και τη μακροπρόθεσμη διατήρησή του. Σε συνάρτηση τέθηκε το κατά πόσο η ψηφιοποίηση αποτελεί πάγια τακτική ενός φορέα ανεξαρτήτως των προγραμμάτων της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Παράλληλα, η Κ.Χατζηγιάννη παρουσίασε τα αποτελέσματα έρευνας, βάσει ερωτηματολογίου που συνέταξε η Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία και απηύθυνε σε φορείς που ψηφιοποίησαν τις συλλογές τους. Βασικά ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τα κριτήρια επιλογής ψηφιοποίησης του υλικού, ο τρόπος τεκμηρίωσης, η χρήση προτύπων, η πρόσβαση και οι περιορισμοί της. Διαπιστώνονται αδυναμίες στα κριτήρια της χρησιμότητας του υλικού που ψηφιοποιείται, στην ψηφιακή διαχείρισή του, -περιγραφές τεκμηρίων, διαδικασία

επιλογής των λέξεων κλειδιών για τη σωστή αναζήτηση- στην ακολούθηση των προτύπων, στους περιορισμούς που αφορούν την πρόσβαση και την ερμηνεία της νομοθεσίας αλλά και στον προγραμματισμό ως προς την εύρεση πόρων για την μελλοντική διατήρηση του ψηφιακού υποστρώματος. Ιδιαίτερης σημασίας είναι το ζήτημα των κριτηρίων επιλογής του υλικού, το αν οι φορείς λαμβάνουν υπόψη τους τις ανάγκες του κοινού και κατά πόσο είναι ευαισθητοποιημένοι στο να προσαρμόζονται με βάση τη ζήτηση των χρηστών τους παρακολουθώντας την επισκεψιμότητα των ιστοτόπων τους και τηρώντας στατιστικά στοιχεία.

Στον τρόπο αξιολόγησης των προγραμμάτων ψηφιοποίησης αρχειακών συλλογών και στην ορθή πρακτική του σχεδιασμού τους εστίασε και ο Γ. Μητροφάνης. Επισημάνθηκε η αναγκαιότητα ένταξης στα προγράμματα αρχειακού υλικού που έχει ήδη ταξινομηθεί, αρχειοθετηθεί και περιγραφεί με βάση τα αρχειονομικά πρότυπα ως κριτήριο ωριμότητας, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται καλύτερης ποιότητας ψηφιακό απόθεμα και ανευρέσιμο αφού θα το συνοδεύουν σωστά μεταδεδομένα. Όπως επίσης, ότι η ψηφιακή απεικόνιση δεν αποτελεί διάσωση καθώς αυτή συνδέεται με το πρωτογενές υλικό, την προστασία και τη διαφύλαξή του στις κατάλληλες συνθήκες.

Στην περίπτωση του Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου αναφέρθηκε ο Φουάντ Αμπντούλ Μάλακ και παρουσίασε το έργο ψηφιοποίησης που ανέλαβε και το σύστημα διαχείρισης και προβολής του υλικού του. Μεταξύ άλλων αναδείχθηκαν οι ιδιαιτερότητες του οπτικοακουστικού υποστρώματος και των ευαίσθητων συνθηκών αποθήκευσης καθώς απαιτείται η συνεχής μεταγραφή σε νέα μορφή. Εδώ η μετάβαση στην ψηφιοποιημένη μορφή συνδέεται με τη διάσωση και τη διατήρηση. Μετά την ψηφιοποίηση η μέριμνα αφορά τη φύλαξη του πρωτογενούς υλικού από τη φθορά χρήσης, τη διαχείριση μιας βάσης δεδομένων για την καταγραφή και την τεκμηρίωση του οπτικοακουστικού υλικού και την αξιοποίησή του με την προβολή του στο διαδίκτυο και στο εξωτερικό. Στην Ελλάδα το σύνολο του οπτικοακουστικού υλικού που έχει ψηφιοποιηθεί είναι μόλις 5%. Στο πλαίσιο της ανάγκης μελέτης έργων υποδομής για την εξασφάλιση της συνέχισης της διατήρησης, της αποκατάστασης και της διάχυσης ψηφιακού υλικού, το ΕΟΑ έχει προτείνει τη δημιουργία Εθνικού Κέντρου Ψηφιοποίησης που θα διαθέτει κεντρικό σύστημα καταλογογράφησης και παρακολούθησης των μεταδεδομένων και αποθηκευτικούς χώρους ψηφιακού περιεχομένου.

Η **δεύτερη συνεδρία** αφορούσε περισσότερο θέματα διαχείρισης ψηφιακού αποθέματος, πρόσβασης και συνδυαστικής χρήσης. Η εισήγηση του Γ.Δάλλα επικεντρώθηκε στο ζήτημα της ψηφιακής επιμέλειας ως συνόλου θεωριών και μεθόδων που συντελούν στη διαχείριση, την προστασία και την αξιοποίηση των ψηφιακών

συλλογών. Η ψηφιακή επιμέλεια αποβαίνει απαραίτητη χάρη στη διαρκή συσσώρευση πληροφοριών και τον πλούτο ηλεκτρονικών αποθετηρίων. Τονίστηκε η αδυναμία που παρατηρείται από πλευράς γνώσης του προσωπικού πολιτιστικών φορέων των πρακτικών επιμέλειας και των ζητημάτων που εισάγει η χρήση της πληροφορικής στη διαχείριση και την προστασία των συλλογών, ούτως ώστε να διακυβεύεται η μελλοντική διασφάλιση της αυθεντικότητας και της ακεραιότητας των πολιτισμικών τεκμηρίων, καθώς και η χρηστικότητα τους (επιστημονική έρευνα, εκπαίδευση). Σημαντικά ερωτήματα που πρέπει να απασχολήσουν είναι: τι επιθυμούμε να διατηρηθεί και πώς θα εξασφαλιστεί η μελλοντική δυνατότητα αξιοποίησης των πολιτισμικών αντικειμένων με βάση τις ανάγκες της ερευνητικής κοινότητας ή του απλού χρήστη. Λαμβάνοντας υπόψη τη δυναμική του ψηφιακού περιεχομένου και των μεταδεδομένων, τη μετεξέλιξη νέων εκδοχών των αντικειμένων, την κατανόηση των διαφορετικών χρήσεων των τεκμηρίων και τις διαδικασίες ανάκτησης των πληροφοριών, η Μονάδα Ψηφιακής Επιμέλειας (ΜΟΨΕ) του Ερευνητικού Κέντρου «Αθηνά» όπως και το Ελληνικό Δίκτυο Υποδομών για την Έρευνα στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες της Ακαδημίας Αθηνών εργάζονται ακριβώς προς την κατεύθυνση του τρόπου σύνδεσης της ερευνητικής διαδικασίας με τα πληροφοριακά αντικείμενα και εργαλεία ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προδιαγραφές που θα προσδίδουν ποιότητα στις ψηφιακές συλλογές.

Στην αναγκαιότητα της διαλειτουργικότητας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο αναφέρθηκε και ο Στ. Κόλλιας κι επισήμανε τη σημαντικότητα της παρακολούθησης της εξέλιξης της τεχνολογίας και τη διασύνδεση της πληροφορίας με τον ευρωπαϊκό χώρο. Προϋποθέσεις, η σημασιολογική οργάνωση του περιεχομένου, η χρήση θησαυρών, τα ανοικτά και προσβάσιμα δεδομένα μέσω της χρήσης γνωστών προτύπων που παρέχει και αναπτύσσει η Europeana. Σ' αυτό είναι δυνατόν να συμβάλει η δημιουργία εθνικού συσσωρευτή περιεχομένου για την προβολή του εθνικού πολιτιστικού αποθέματος μιας και η χρήση συνδεδεμένων δεδομένων και η ανοικτή πρόσβαση στο περιεχόμενο συνιστούν τις κύριες εξελίξεις στον ευρωπαϊκό πολιτιστικό χώρο.

Για το ζήτημα της πνευματικής ιδιοκτησίας και τα νομικά ζητήματα που ανακύπτουν σχετικά κατά την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στις συλλογές μίλησε η Δ. Καλλινίκου. Τόνισε ως προς τη σημασία των αρχείων ότι στόχος είναι η διατήρηση της ακεραιότητας και της διάσωσης του υλικού προς όφελος του γενικού δημόσιου συμφέροντος. Ως γενικός κανόνας η νομοθεσία για την πνευματική ιδιοκτησία δεν εμποδίζει την πρόσβαση του κοινού στα αρχεία αν η πρόσβαση αυτή καθαυτή αφορά στην ανάγνωση, τη μελέτη ή την παθητική ιδιωτική χρήση. Αναφέρθηκε στα εννοιολογικά όρια της πνευματικής ιδιοκτησίας, κατά πόσο εμπίπτει ένα μέρος του

υλικού του αρχείου στην έννοια του έργου σύμφωνα με τους κανόνες της πνευματικής ιδιοκτησίας –η ιδέα ενός έργου προστατεύεται όπου υπάρχει πρωτοτυπία. Από την άλλη, όταν το υλικό ενός αρχείου αναφέρεται στο πεδίο της πνευματικής ιδιοκτησίας εκεί τα πνευματικά δικαιώματα του δικαιούχου θα πρέπει να διαφυλάσσονται –χειρόγραφα, επιστολές. Ρυθμίσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο αφορούν την έκταση του δικαιώματος και υφίστανται ειδικοί περιορισμοί για τη δυνατότητα αναπαραγωγής από τα αρχεία και τις βιβλιοθήκες, και ειδικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO) έχουν διεξαχθεί τα τελευταία χρόνια πολλές μελέτες για τους περιορισμούς που αφορούν την εκπαίδευση και τη γνώση κι έχουν κατατεθεί σχετικά σχέδια Συνθηκών. Το ζήτημα της διάρκειας της προστασίας επίσης είναι σημαντικό στην άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης και χρήσης, πότε δηλ. ένα έργο εμπίπτει στο δημόσιο τομέα, διαφορετικά χρειάζεται την άδεια του πνευματικού δημιουργού για την αναπαραγωγή του. Καθώς η ψηφιοποίηση συνιστά αναπαραγωγή, η ψηφιοποίηση έργων προστατευμένων από την πνευματική ιδιοκτησία προϋποθέτει την άδεια του δημιουργού. Ο δημόσιος τομέας για τις ψηφιακές βιβλιοθήκες και τα αρχεία προσδιορίζεται με βάση τα εννοιολογικά όρια της πνευματικής ιδιοκτησίας, τους περιορισμούς στην έκταση του περιουσιακού δικαιώματος και τη χρονική διάρκεια. Οι νέες τεχνολογίες έχουν οδηγήσει σε νέους τρόπους διεύρυνσης του δημόσιου τομέα με τις άδειες ανοιχτού περιεχομένου που υπερβαίνουν την κλασική πνευματική ιδιοκτησία. Ταυτόχρονα επιτρέπεται μέσω της δημιουργίας ηλεκτρονικού μητρώου έργων να υπολογίζει τη διάρκεια προστασίας των έργων με τεχνολογικό τρόπο. Για το πολύπλοκο ζήτημα των πνευματικών δικαιωμάτων η Δ.Καλλινίκου έθεσε το ερώτημα: αν για το ζήτημα της πνευματικής ιδιοκτησίας από τη μια και τη διαφύλαξη της συλλογικής μνήμης και της διάδοσης της γνώσης από την άλλη, η ισορροπία θα πρέπει να προέλθει ως προϊόν νομικής διευθέτησης ή συμβιβαστικής λύσης μεταξύ δικαιούχων και ενδιαφερόμενων φορέων προσαρμοσμένης στις ανάγκες της εξέλιξης της τεχνολογίας.

Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα και η χρήση των πληροφοριών του δημόσιου τομέα αφορά επίσης τα δικαιώματα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Στη χρήση της δημόσιας πληροφορίας και της διάθεσης του περιεχομένου της επικεντρώθηκε η εισήγηση της Α. Μήτρου. Η έννοια του δημόσιου περιεχομένου αφορά τη συλλογή πράξεων, γεγονότων και πληροφοριών σε οποιοδήποτε υπόστρωμα και είναι η πληροφορία που παράγεται στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας ή ευρύτερα των κρατικών φορέων. Η παρουσίαση εστίασε στο θέμα των δικαιωμάτων σε σχέση με την πληροφορία αλλά και στο δικαίωμα της περαιτέρω χρήσης της δημόσιας πληροφορίας – δικαίωμα αξιοποίησης από τον πολίτη του περιεχομένου με ενδεχόμενη οικονομική

διάσταση. Εδώ η ψηφιοποίηση, όχι ως ανενεργό πολιτιστικό αγαθό, ενδιαφέρει ως διάθεση της πληροφορίας στο διαδίκτυο όπου παρατηρούνται ασάφειες στο κανονιστικό πλαίσιο, έλλειψη κοινών προτύπων, διαφορετική ορολογία, δυσκολία εντοπισμού της και απαιτείται συλλογική στρατηγική για ενιαίο περιβάλλον ανοιχτών δημόσιων πληροφοριών. Επιπλέον ζήτημα για προβληματισμό είναι η δωρεάν διάθεση της πληροφορίας και η ταυτόχρονη επιτρεπόμενη δυνατότητα επιβολής κόστους. Επίσης, το κατά πόσο η υποχρέωση για περαιτέρω χρήση περιλαμβάνει τα ερευνητικά και εκπαιδευτικά κέντρα ακόμη κι αν πρόκειται για δημόσιους τομείς, καθώς είναι ένα θέμα που επανεξετάζεται, και συσχετίζεται βέβαια και με τη δυσκολία να διαχωριστεί το περιεχόμενο που ανήκει στο δημόσιο τομέα (public domain) από εκείνο που προστατεύεται από δικαιώματα τρίτων.

Η εισήγηση της Α. Παππά μέσα από την παρουσίαση της εμπειρίας των Γενικών Αρχείων του Κράτους κατέδειξε την αναγκαιότητα αξιοποίησης του ψηφιοποιημένου υλικού, συντήρησης και διαφύλαξής του για μελλοντική χρήση και έμπειρου σχεδιασμού νέων έργων για τη συνέχιση της ψηφιοποίησης. Επίσης, την ανάγκη μελλοντικού εμπλουτισμού της τεκμηρίωσης, τυποποίησης του τρόπου αναζήτησης, σύνδεσης και διαλειτουργικότητας με συστήματα πολιτιστικού περιεχομένου άλλων χωρών στη βάση ανάπτυξης κοινών προτύπων. Δίνοντας έμφαση στο θέμα του κατά πόσο η νέα ψηφιακή πραγματικότητα επηρέασε τις συνήθειες της ιστορικής έρευνας, ανέφερε ότι αποτελέσματα ερευνών που έχουν διεξαχθεί στις ΗΠΑ δείχνουν πως η χρήση του πρωτοτύπου δεν έχει μειωθεί, καθώς η ψηφιακή απεικόνιση δεν δύναται να το αντικαταστήσει και παρατηρείται μια συνδυαστική χρήση ψηφιακής εικόνας και φυσικού υλικού. Επομένως, η διατήρηση και η φύλαξη του πρωτογενούς υλικού καθίστανται αναμφισβήτητα σημαντικά. Το αναγνωστήριο των Γ.Α.Κ. παρατηρεί περιπτώσεις κοινού που εξακολουθεί να μελετά στη φυσική τους μορφή αρχεία προσβάσιμα στο διαδίκτυο, ισχυριζόμενο λόγους έλλειψης εξοικείωσης. Επιπλέον, ο σωστός σχεδιασμός πριν την ψηφιοποίηση και η επιλογή του υλικού με βάση τις απαιτήσεις της επιστημονικής έρευνας θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητες.

Ο Π. Πιζάνιας αναφέρθηκε στον τρόπο αξιοποίησης των αναρτημένων ψηφιακών συλλογών των Γενικών Αρχείων του Κράτους στο διαδίκτυο στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος «Ιστορική έρευνα, διδακτική και νέες τεχνολογίες». Από την πλευρά του ερευνητή της πανεπιστημιακής κοινότητας τόνισε ιδιαίτερα τη θετική επιρροή των νέων τεχνολογιών στην ιστορική έρευνα και τη διδακτική της Ιστορίας.

Συμπεράσματα-Εκτιμήσεις

Συμπερασματικά, στην μετά την ψηφιοποίηση εποχή οι φορείς οφείλουν να λάβουν υπόψη τους την ως τώρα αποκτηθείσα εμπειρία για τα επόμενα έργα ψηφιοποίησης με κύρια προτεραιότητα τη μέριμνα για την αξιοποίηση του ψηφιακού πολιτιστικού αποθέματος εκπληρώνοντας τους εκπαιδευτικούς, ερευνητικούς, κοινωνικούς και άλλους σκοπούς ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθύνονται. Κοινή παραδοχή, οι φορείς που διαθέτουν ψηφιακό υλικό να προσανατολιστούν στην ανάπτυξη των εργαλείων εκείνων που θα επιτρέψουν την διάχυσή του στο διαδίκτυο κατά τρόπο εύληπτο κι ελκυστικό στοχεύοντας στην αποτελεσματικότητα της χρήσης του. Ενεργοποίηση των ενδιαφερομένων προκειμένου για τη διάχυση της γνώσης. Όχι συσσώρευση ψηφιακού αποθέματος αλλά ορθή αξιοποίησή του. Προϊόντα σωστού σχεδιασμού αποτελούν η διαχείριση των ψηφιακών συλλογών, η διαδικτυακή προβολή και διάθεσή τους. Σημαντικός ο ρόλος μιας ενιαίας εθνικής αρχειακής πολιτικής και η δημιουργία εθνικού συσσωρευτή όπως επίσης και η ενεργή συμμετοχή και συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων στην επίλυση ζητημάτων-μέρους των νέων προκλήσεων. Τέλος, παραμένει αναμφισβήτητο ζητούμενο η βιωσιμότητα των υποδομών, που θα επιτρέπουν την χρήση του ψηφιακών αντικειμένων στο μέλλον και την εξασφάλιση της συνέχισης της πρόσβασης. Πρώτιστη μέριμνα από την πλευρά των φορέων η απαιτούμενη κατάρτιση και η διασφάλιση των οικονομικών αλλά και των ανθρώπινων πόρων.

Κλείνοντας, θεωρούμε θετικό το ενδιαφέρον από πλευράς της Πολιτείας για τη δρομολόγηση εθνικής αρχειακής πολιτικής όπως εκφράστηκε στην ημερίδα δια της εκπροσώπου της Υπουργού Παιδείας και όπως διαφάνηκε στην πρωτοβουλία πραγματοποίησης της Συνδιάσκεψης για τα Αρχεία και τις Βιβλιοθήκες στις 27-28 Ιανουαρίου 2011 στο Ζάππειο, προσδοκώντας την αδιαμφισβήτητα ουσιαστική συμβολή της στα ζητήματα διαχείρισης της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Κωνσταντίνα Τασιοπούλου
ntassiopoulou@gmail.com